

Sant Pere de Vallcàrquera

Figaró-Montmany

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Vall de Vallcàrquera
Emplaçament A l'entrada de la Vall de Vallcàrquera, darrera el Mas Xicola i a la dreta del camí.

Coordenades:

Latitud: 41.7257
Longitud: 2.28892
UTM Est (X): 440858
UTM Nord (Y): 4619566

Classificació

Número de fitxa 08134-1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Romànic Modern Barroc Popular
Segle XII-XVIII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Número inventari IPAC:29139
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Altres
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Vic. C/ Santa Maria, n. 1. 08500. Vic.
Autoria de la fitxa Anna M. Gómez Bach
Data de registre de la fitxa: dl., 31/01/2005 - 00:00

Descripció

Edifici aïllat amb un cos de 7 metres per 15 metres, envoltat per un mur de pedra. Es tracta d'una església d'una sola nau amb un campanar de torre i un absis semi-circular, però amb una nau lateral afegida al segle XVII separada per columnes. Presenta una teulada a doble vessant i quatre finestres d'una esqueixada i d'arc de mig punt; amb un embigat de fusta al campanar i amb una coberta de volta força apuntada amb quatre contraforts externs al mur sud per tal de sustentar l'estructura. A la façana principal hi ha la porta d'accés, aquesta és rectangular amb llinda de pedra motllurada i amb un relleu esculpit. Al damunt, una finestra amb llinda de pedra a la part inferior de la qual neixen dos arquets. L'església conserva la nau romànica, coberta de volta de canó força apuntada, i segurament la capçalera, per bé que fou molt modificada per tal d'allargar el presbiteri. Té afegida, a la part de migdia, una segona nau formada per capelles, unida per grans pilars cònics a la nau central. Moltes d'aquestes modificacions i el campanaret es degueren fer vers el 1679, data que figura al portal de ponent. Es tracta d'una edificació d'una sola nau, a la qual s'afegiren posteriorment una nau lateral, una capella i un campanar quadrat de dos ulls. L'absis, de planta semicircular i llis per fora és cobert amb volta de quart d'esfera i presenta senyals evidents d'haver sofert modificacions. La volta de la nau és de perfil apuntat, forma que indica l'època tardana d'aquesta edificació. Com a elements arquitectònics genuïnament romànics, resten dues finestres absidals de doble esqueixada i una finestra geminada a la façana de ponent, com també els paraments dels murs nord i oest. L'aparell es presenta a l'interior i a l'exterior de manera desigual; en alguns trams els carreus són regulars, però en altres, el parament és força irregular. L'absis és cobert a dues vessants, com la resta de l'edifici, per a la qual cosa s'ha utilitzat com a material de construcció teula aràbiga de ceràmica. L'estat de conservació és força bo, tot i les modificacions sofertes que n'han alterat substancialment l'arquitectura, podem situar la construcció original de l'església dins el segle XII, en el context de l'arquitectura rural que conserva la tradició constructiva del segle anterior.

Observacions:

L'antiga parròquia de Sant Pere es troba a la vall de Vallcàrquera, tocant a la riera homònima que passa prop del límit nord del terme municipal. El camí per anar-hi, d'un o dos km de recorregut, comença al final del carrer de Mossèn Cinto Verdaguer del Figaró, passada la font del molí. Guarda alguns retaules amb pintures del segle XVII i diversos elements escultòrics. L'edifici es troba envoltat per un recinte emmurallat a mode de sagrera que limita amb el mas Xicola i l'antic camí d'accés. Al tractar-se d'una antiga església parroquial es documenta aquest espai com a zona de necròpolis i és fàcil documentar en superfície algunes restes humanes. A l'entrada hi ha dos grans xiprers que afecten a les restes així com les evidències d'una part de cementiri més modern i l'estructura de l'antiga rectoria adossada a tramuntana. (Continuació història) L'altar de Sant Llop era de pedra, amb una ara petita que podia contenir el calze i l'hòstia. Obert per tres tovalloles, una estripada i dotat d'un bon cor i un pal·li estampat, al davant tenia un canelobre de ferro i una brandonera amb sis ciris que anaven a càrrec dels parroquians; a més hi havia un ciri pasqual, un altre mantingut pels joves de la parròquia, i encara un altre de les dones de Santa Maria, aquests dos últims de mediocris magnitudinis. Penjaven del sostre unes làmpades de vidre on cremava l'oli consagrat al sant. La font baptismal del temple era de pedra, amb dos vasos, un ple d'aigua i l'altre buit, fet de terra pintada de color blanc. La font havia estat traslladada l'any 1423 des del sector nord de l'església cap a migdia, a prop de l'entrada, a causa de les goteres; en tot cas, un cop reinstal·lada s'havia obert amb un "cohopertorium". Un altra vas servia per a la cerimònia de la transsubstanciació. Dins de la sagristia es trobaven els crismalia o utensilis destinats a administrar els sacraments. Els olis sants eren en una caixa de fusta que guardava tres anforelles d'estany. També hi havia dos calzes, un d'argent i l'altre de peltre, amb les seves corresponents patenes, la de peltre en mal estat. Una creu daurada amb la seva corresponent tovallola i una altra creu més petita d'argent daurat i peu; una corona d'argent blanc de bon pes; una llàntia per administrar l'extremunció; i finalment, les casulles i altres vestimentes de capellans. Entre les possessions de la parròquia de Sant Pere de Vallcàrquera cal esmentar els llibres de la sagristia, entre els quals hi havia antics manuscrits en pergami i les més recents incorporacions d'exemplars impresos.

L'any 1508, l'església ja comptava amb un missal de paper de "inpressura" al costat d'un missal "pergameneum", i amb un "ordinari de inpressura i un altre pergameneum anticum", la resta dels llibres era en pergamí. Es tracta dels primers llibres impressos dels quals es té notícia en aquestes visites pastorals, dels quals es pot destacar com ràpidament converteixen els volums en pergamí en antics o obsolets. El 1756 tenia els altars de Sant Pere del Roser, Sant Llop, Sant Sebastià i de Sant Isidre, dels quals conserva interessants retaules i pintures salvades el 1936. La parroquialitat es va traslladar, entre 1845 i 1849, a la nova església de Sant Rafael, del poble de Figaró. El 1961 s'inicià una restauració que no va continuar i des del 2000 l'Ajuntament porta a terme un programa d'adequació i rehabilitació de l'entorn més immediat i del retaule.

Història

És una antiga parròquia rural que està situada a la "vallis carcera" o vall reclosa, entre els contraforts de Tagamanent i el turó de Monteugues. Documentada indirectament l'any 1078 quan s'esmenta la parrochiam Sancti Petri de Vallecancara, l'església romànica de Sant Pere era un edifici d'una sola nau, a la qual es va afegir posteriorment una nau lateral, una capella i un campanar quadrat de dos ulls. Encara avui conserva un absis de planta semicircular i llis per fora, cobert amb una volta de quart d'esfera. La volta de la nau és de perfil apuntat, característic de l'estil romànic tardà, i tant aquesta com l'absis estan coberts per una teulada a dues vessants feta de teula aràbiga. D'aquesta època romànica resten també dues finestres absidals de doble esqueixada, una finestra geminada al a façana principal de ponent i els paraments íntegres dels murs nord i est. L'aparell a l'interior i l'exterior és desigual, regular en alguns trams i molt irregular en altres. Inicialment era filial o sufragània de l'església de Sant Esteve de la Garriga. Sembla que existia ja amb aquesta filiació al 966, quan el comte Miró va unir l'església de la Garriga amb les seves filials a la catedral de Barcelona, segons confirma una nova unió que es va fer el 1139 de l'església de la Garriga amb les filials, ara explicitades, de "Sant Pere de Valle Charchara" i Sant Cristòfor de Monteugues, al monestir de Santa Maria de l'Estany. Aquesta dependència no fou obstacle perquè tingués drets parroquials, com consta en la venda d'unes terres situades a la parròquia de Sant Pere de "Vall Carcera" l'any 1074. Probablement, encara que no s'ha trobat la dotació corresponent, l'església romànica de Sant Pere fou consagrada com la de Sant Pau de Montmany a finals del segle XII. La dependència del monestir de l'Estany es confirma encara el 1464, en què l'abat de l'Estany arrendava els delmes i les primícies de la parròquia i presentava els sacerdots que havien de regir l'església. L'any 1508 el campanar de Sant Pere tenia dues campanes "bones i adornades". La teulada que s'havia renovat l'any 1413 després que el visitador d'aleshores ordenés fer "unam bonam entostam ad mudum tegulare", ja amenaçava ruïna i tenia goteres. La rectoria, en canvi, era nova i estava molt bé. L'església estava voltada, almenys en part, pel cementiri, documentat per primera vegada l'any 1400 com a "cimiterio Sancti Petri de Vallecarquera" on ordena Pere Antic el "corpus meum ad tumulandum...in tumulo meo qui ibis est". Dins del temple hi havia un altar principal de pedra amb una ara consagrada, decorada amb cinc tovalles, una d'elles estripada. El pal·li sobre l'altar i davant del retaule, era de vellut de color burell i tenia un frontal amb cortina; el bisbe disposà que el pal·li fos a dues cares, una de fusta blanca i l'altra de teixit negre. També hi havia un bon cor. Davant de l'altar hi havia dues llànties, una d'elles trencada, penjant del sostre, que mantenien enceses els parroquians segons un antic costum. Una llàntia cremava sempre i l'altre només els dissabtes a la nit i diumenges, quan es feia missa. També penjava del sostre una campaneta, que sonava quan es feia transsubstanciació i, a prop, un clasicum amb nou campanetes. La visita també fa referència a una altra campaneta portàtil. L'altar de Santa Maria era de fusta, sense ara i sense hostiari, cobert per tres tovalloles i un parell de pal·lis estampats, un dels pal·lis estava en bon estat i l'altre era "vero antiquissimo". Darrera l'altar hi havia una retaule amb la imatge de la verge en fusta coberta amb un mantell de roba de color verd. L'altar no tenia cor.

Bibliografia

AADD. 1982. Geografia Comarcal de Catalunya. Vallès oriental i Vallès occidental. Barcelona. p.236-237.
AADD. 1984. Sant Pau de Montmany. Catalunya Romànica, Vallès Oriental vol. XVIII: església 343.
AADD. 2004. Pas a pas. 3 excursions per conèixer la natura, el paisatge i la història de Figaró-Montmany. Ajuntament de Figaró-Montmany. GAVÍN, J.M. 1990. Vallès Oriental. Inventari d'Esglésies. Arxiu Gavín. Vol. 23. n.213 i 216. p. 104. OLIVER, J. 2000. Història de Figaró-Montmany. Vol. 1: Figaró abans de ser-ho, Ajuntament de Figaró-Montmany. OLIVER, J. 2004. Figaró-Montmany. Col·lecció d'imatges i records n. 136. Vienna Edicions. CATALUNYA ROMÀNICA APF I MAB p. 243. PLADEVALL-VIGUÉ 1978. p. 101-102; VALL-MASVIDAL, 1983, p. 82. Fitxa IPAC: Bailo i Barenys 10/1993.<http://www.diba.es/parcsn/parcs/plana>

